

Opgave Primaire keringen

Portefeuillehouder(s)

Bé de Winter

Beleidsvelden

- Aanleg en onderhoud waterkeringen
- Planvorming

Doel van de opgave

Zorgen dat dijken, duinen en sluzen langs het Wad en het IJsselmeer ons nu én in de toekomst beschermen tegen overstromingen. Dat is het doel van de opgave primaire waterkeringen. Wij beheren, onderhouden en versterken deze waterkeringen. Zo zijn we goed beschermd tegen hoog water en stormen. Volgens de wettelijke zorgplicht onderhouden en inspecteren we de waterkeringen. Daar waar de dijken niet voldoen aan de veiligheidseisen, versterken we de keringen om zo de verwachte klimaatveranderingen goed op te opvangen. Dit vraagt de komende jaren een grotere inspanning van ons.

Onze dijken en duinen hebben daarnaast een publieke functie. Mensen willen de dijk beleven en van het uitzicht genieten. Onze keringen lopen door het open landschap, door steden en dorpen. Naast het bewaken van de technische waterkerende functie, is aandacht hebben voor de ruimtelijk en economische ontwikkelingen daarom net zo goed onderdeel van onze zorgplicht. Dat vraagt om maatschappelijk afwegingen.

We leveren als waterschap een bijdrage aan het beschermen en verbeteren van flora en fauna. Dat doen we tijdens de uitvoering van ons werk, daar waar zich in de praktijk kansen voordoen. En dat doen we bij het maken van plannen, waarbij biodiversiteit een belangrijk thema is. Het jaar 2022 stond in het licht van het afronden van de beoordelingen, de overnamekeuze van de duinen op de eilanden en de uitwerking van de plannen voor Koehool – Lauwersmeer.

Trends en ontwikkelingen (op hoofdlijnen)

We zien een intensievere samenwerking met overheidspartijen binnen Fryslân ontstaan. We zien een zakelijker en ook constructieve houding van de landelijke partners (Unie van Waterschappen en de Alliantie HWBP). Dat helpt ons qua integraliteit en professionaliteit.

Wat wilden we bereiken?

We zorgen goed voor onze primaire waterkeringen

Dijken, duinen en sluzen langs de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer moeten veilig zijn voor het stormseizoen. Alle werkzaamheden die daarvoor nodig zijn, vallen onder onze 'instandhoudingsopgave' en zijn onderdeel van onze zorgplicht.

Zo herstellen we eventuele schade aan de dijk tijdens en na het stormseizoen en voeren we werkzaamheden uit die de veiligheid van de dijk niet beïnvloeden. Zoals onderhoud dijkmeubilair en inwassen van basaltglooiingen met steenslag. Maar denk ook aan onderhoud dat nodig is voor schapenbeweiding op de kering. Of aan het op een veilige manier plaatsen van bankjes, dijktrappen en vispassages.

Als de waterkering niet meer aan de veiligheidsnormen (zie maatregel 2) voldoet, dan nemen we voorlopige maatregelen om de waterkering veilig te houden tot we de waterkering kunnen verbeteren.

Daarnaast inspecteren we de kering volgens inspectieplan en leggen we onvolkomenheden vast. Ook bepalen we wanneer herstel moet plaatsvinden, waarbij we een afweging maken aan de hand van urgentie en risico's. Voordat het stormseizoen begint, testen we de sluitingsprotocollen voor de kunstwerken in de praktijk.

De dijk heeft steeds vaker ook een publieke functie. Daarom stellen we eisen aan activiteiten op de dijk en overleggen we vaker met initiatiefnemers van dit soort activiteiten. In 2022 hebben we ons beleid voor medegebruik geactualiseerd.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Legger voor primaire en secundaire keringen voldoet aan zorgplicht.

Voortgang maatregel

Voor het onderdeel het toevoegen van dwarsprofielen van de kering aan de legger, wordt nog gewerkt aan een oplossing voor de toegankelijkheid en beveiliging van gegevens in 2023.

Wat wilden we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid primaire waterkeringen

Als beheerder beoordelen we of onze primaire waterkeringen voldoen aan de veiligheidseisen. Dit doen we elke 12 jaar als onderdeel van de monitoring en evaluatie. Deze beoordelingsronde loopt tot 1 januari 2023. Via de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) rapporteren we aan het Rijk. Die informatie gaat ook naar de Tweede Kamer. Vanaf 2023 start de volgende beoordelingscyclus van 12 jaar.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Afronden beoordeling Waddenzeedijk Ameland.

Voortgang maatregel

De beoordelingen van Ameland en Terschelling zijn definitief ingediend bij de Inspectie Leefomgeving Transport (ILT) en de conformiteitsbrieven zijn ontvangen. Hiermee is de eerste formele beoordelingsronde voor onze primaire waterkeringen volledig afgerond.

Veiligheidsrapportage opstellen.

Voortgang maatregel

Op 5 december 2022 is het algemeen bestuur in de commissie Dyken, Stêd en Finânsjes (DSF) aan de hand van de veiligheidsrapportage geïnformeerd over veiligheidsbeoordeling.

Datamodel vullen met gegevens uit eerste beoordeling.

Voortgang maatregel

De data van de beoordeling is op orde. De gegevens uit de eerste beoordeling zijn ontsloten in een datamodel. Daarmee zijn de gegevens goed herleidbaar.

Wat wilden we bereiken?

We versterken de primaire waterkeringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen, als alliantie samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). De opgave primaire keringen is zo te beschouwen als één grote opgave onder de noemer van klimaatadaptatie. De projecten binnen de opgave bereiden we integraal voor. Dat betekent dat we bij het definiëren van de scope alle thema's en opgaven betrekken. Daarbij werken we gebiedsgericht en samen met omgeving en overheden (participatie).

Het Rijk dekt de helft van de kosten en de gezamenlijke waterschappen dragen 40% bij. Daarnaast betalen we zelf 10% van de kosten van onze eigen projecten. Alle dijkversterkingsprojecten worden aangemeld bij het HWBP, dat vervolgens de voorbereidingen en uitvoering van projecten programmeert op basis van urgentie. In het najaar van 2022 is de programmering voor de periode 2024-2038 vastgesteld.

Wat wilden we bereiken?

Planuitwerking dijkversterking Koehool - Lauwersmeer

Op basis van het voorkeursalternatief (VKA) komen we tot een uitgewerkt plan voor de dijkversterking van Koehool - Lauwersmeer. Dat doen we gebiedsgericht. Samen met de gebiedspartners werken we aan een veilige dijk. Daarbij nemen we een aantal (ecologische) koppelkansen in het project mee. De kansen die wij niet kunnen koppelen, krijgen later mogelijk een plek in het Fries Programma Waddenzee dat onder de regie van de provincie Fryslân staat.

Wat hebben we daar voor gedaan?

We maken een uitwerking van het plan in 2022 en zorgen voor een Integrale planuitwerking in 2023.

Voortgang maatregel

In planuitwerkingsfase is het traject Koehool-Lauwersmeer opgesplitst in een viertal deelprojecten:

Deelproject	Bijzonderheden
Deel Koehool - Zwarte Haan	Als eerste deelproject opstarten
Deel Zwarte Haan - Holwerd West	Zachte varianten: eerst onderzoek vergunbaarheid Natura 2000 afwachten
Deel Holwerd Oost - 't Skoar	Tot eind 2022 wachten op besluitvorming rond Holwerd aan Zee
Deel 't Skoar - Paesens Moddergat	Complexere ontwerp-opgave in verband met dorpen langs de dijk

Inmiddels is de planuitwerking voor de projecten Koehool-Zwarte Haan en Wierum-Paezens-

Moddergat, met de IPM-teams opgestart.

Het deel Zwarte Haan – Holwerd West (zachte variant) wacht op de uitkomsten van het onderzoek rond vergunbaarheid in Natura 2000-gebied. De planuitwerking van het deel Holwerd Oost – 't Skoar wacht ook op de uitkomsten van dit onderzoek en daarnaast op de bestuurlijke besluitvorming over het project Holwerd aan Zee.

Om te komen tot een zo integraal mogelijk ontwerp voor alle vier de deelprojecten, wordt er vanuit het verband 1Dyk nauw samengewerkt met de gebiedspartners. Het gehanteerde governance-model geeft hier op een passende wijze invulling aan.

Naast de projecten Koehool-Zwarte Haan en Wierum-Paezens Moddergat werken we ook een aantal projectoverstijgende thema's. Voorbeelden hiervan zijn: vergunbaarheid groene variant in Natura 2000-gebied, de grondstrategie voor zowel vierkante als kubieke meters en de uitwerking van onze duurzaamheidsambities. Zowel de planuitwerking, als de realisatie van de vier deelprojecten gebeurt stapsgewijs. De gefaseerde planuitwerkingsfase heeft een totale doorlooptijd van 4 jaar (2022 - 2025). De gefaseerde realisatiefase start naar waarschijnlijkheid in 2024 en heeft een verwachte totale doorlooptijd van 6 tot 8 jaar. Deze uitwerking ten opzichte van de prestatie-indicatortabel, is opgenomen in het plan van aanpak voor de planuitwerkingsfase, eind 2021 aangeboden aan het algemeen bestuur en afgestemd met het HWBP.

Wat wilden we bereiken?

Verkenning integrale oplossingen Schiermonnikoog

We gaan de primaire waterkering van Schiermonnikoog versterken. Daarbij gaat het om delen van de Waddenzeedijk en het duinengebied. In 2021 zijn we begonnen met de voorverkenning van het project 'Dijken duinversterking Schiermonnikoog'. Daarbij onderzoeken we in hoeverre we het vergroten van de veiligheid kunnen combineren met andere opgaven en wensen. En in welke mate samenwerking tussen gebiedspartners wenselijk is. We besteden specifiek aandacht aan veilig en toekomstbestendig, bestuurlijk en maatschappelijk gedragen en goed ingepast in de omgeving. Ook koppelkansen, innovaties en duurzame oplossingen maken deel uit van de verkenning

Wat hebben we daar voor gedaan?

We starten met de verkenning en ronden deze af in 2022.

Voortgang maatregel

De verkenningfase is begin 2022 opgestart en verloopt volgens planning. Ondersteund door het ingehuurd ingenieursbureau, wordt het zeeproces voor HWBP-projecten in deze fase doorlopen: bouwstenen, kansrijke oplossingen, kansrijke alternatieven en voorkeursalternatief. De verkenning ronden we naar verwachting in 2024 af met een door het algemeen bestuur vastgesteld voorkeursalternatief.

In de verkenningfase worden twee sporen parallel uitgewerkt; er wordt gekeken naar een 'meer traditionele dijktechnische' oplossing, maar daarnaast wordt ook onderzoek gedaan naar een 'waterkerend landschap' meer voor de langere termijn. We werken nauw samen met de gebiedspartners om een zo integraal mogelijk ontwerp te maken.

Het project op Schiermonnikoog staat (landelijk) in de belangstelling voor pilots op gebied van water- en bodemsturend (WABOS), de Blauwe Omgevingsvisie (BOvI) en een adaptieve aanpak.

Wat wilden we bereiken?

Gebiedsstudie stad Harlingen als onderdeel van Zurich-Koehool

Rond 2024 starten we met het HWBP-project Zurich-Koehool. Daarvoor willen we helder hebben of we een aantal andere sociaaleconomische en infrastructurele vraagstukken rond Harlingen aan de dijkversterking kunnen koppelen. Dit beoordelen we samen met de provincie Fryslân en de gemeente Harlingen binnen het programma Harlingen. De vraagstukken betreffen onder andere:

- de renovatie van de Tjerk Hiddesluizen
- de logistiek rond het toerisme vervoer
- de ambities van de Port of Harlingen
- het vraagstuk vanuit de boezemvisie of het boezemwater nog onder vrij verval kan worden geloosd bij Harlingen

Wat hebben we daar voor gedaan?

We brengen de mogelijk technische scope in beeld en verkennen mogelijkheden voor koppelingen met andere ontwikkelingen.

Voortgang maatregel

De gebiedsverkenning is in december 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan dagelijks bestuur, college en gedeputeerde staten. Gevraagd besluit: instemmen met het integraal uitwerken van de ruimtelijk-economisch opgaven en daarmee een gebiedsproces te starten.

Wat wilden we bereiken?

IJsselmeerkust: faciliteren maatschappelijke ontwikkelingen IJsselmeerkust

Veel maatschappelijke initiatieven, ambities, projecten en financiële middelen komen deze jaren samen aan de Friese IJsselmeerkust. Daarbij gaat het om investeringen in natuur, cultuurhistorie, recreatieve paden en vaarwegen. Op én naast de dijk. Koppeling met het HWBP-programma is niet mogelijk. Het gaat namelijk om investeringen voor de langere termijn. Daarom willen we in 2022 onderzoeken of en zo ja, hoe wij deze maatschappelijke initiatieven toch kunnen ondersteunen. Doel is om tot een gezamenlijk integraal plan voor de gehele IJsselmeerdijk te komen, met een afgestemde programmering en een tijdige reservering van middelen. We willen de maatschappelijke betekenis van de dijk vergroten en kapitaalvernietiging voorkomen. Wij willen daarvoor personele capaciteit inzetten, zodat de goede samenwerking met de omgeving plaatsvindt en de waterkerende functie geborgd blijft.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Wij maken helder of en zo ja hoe wij maatschappelijke initiatieven kunnen faciliteren om duurzame investeringen mogelijk te maken.

Voortgang maatregel

Rondom de IJsselmeerkust worden diverse maatschappelijke ontwikkelingen voorbereid. Veel daarvan hebben gevolgen voor het beheer van de primaire kering (de IJsselmeerdijk). Met de gezamenlijke overheden hebben we in 2022 alle initiatieven opgehaald, de haalbaarheid ervan beoordeeld en enkele initiatieven en nadere verkenningen een plek gegeven in het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. Dit om de maatschappelijke ontwikkelingen zo goed mogelijk te faciliteren. Het uitvoeringsprogramma wordt in het eerste kwartaal van 2023 afgerond en aan beide portefeuillehouders voorgelegd.

Wat wilden we bereiken?

Overname primaire waterkeringen Waddeneilanden

In het bestuursakkoord water uit 2011 is afgesproken dat primaire waterkeringen die gebieden beschermen waar het waterschap beheerder is, in beheer komen bij datzelfde waterschap. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de dijk en duinwaterkering Vlieland, duinwaterkering Terschelling en duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat naar ons. We werken de overdracht van het beheer in 2021 en 2022 in detail uit en onderhandelen met het Rijk over de condities en voorwaarden voor overname. Medio 2023 neemt het dagelijks bestuur een besluit.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Advies opstellen over de eventuele overname en dit voorleggen aan het bestuur.

Voortgang maatregel

Er is goede voortgang op de uitwerking van de overname van de zanderige kering. De samenwerking is goed. Er is goed en objectief zicht op het areaal. De concept intentieverklaring wordt medio 2023 verwacht. Dan wordt deze voorgelegd aan het dagelijks bestuur ter besluitvorming en ter kennisgeving verstuurd aan het algemeen bestuur.

Wat wilden we bereiken?

Ruimtelijke opgave: denken in kustzones: overgangen en BOvi

Het hoger en breder maken van dijken en duinen heeft gevolgen voor het landschap. Zo scheiden we kust en land steeds harder, terwijl dit niet altijd in het belang is van flora, fauna en de leefomgeving. Een integrale blik en het koppelen van andere belangen is steeds meer nodig. Dat doen we bijvoorbeeld door het opstellen van de Blauwe Omgevingsvisie (BOvi) Daarbij kijken we integraal naar alle wateropgaven in de kustzone en starten het gesprek over de gewenste adaptatie. Door klimaatverandering en nieuwe technische inzichten passen we de primaire waterkeringen telkens weer aan. Van ons wordt daarom steeds meer gevraagd breder te kijken en om andere belangen mee te koppelen. In de blauwe omgevingsvisie kijken we integraal naar alle wateropgaven in de kustzone vanuit de klimaatverandering en starten het gesprek over de gewenste adaptatie. Daarnaast zijn er actuele initiatieven die vanuit de omgeving op ons af komen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Er is een stevige programmatische aanpak voor de Friese Waddenzeekust.

Voortgang maatregel

Zie Dijkversterkingsprogramma hierboven

De BOvi schetst lange termijn beelden voor de integrale adaptatie van de kustzone.

Voortgang maatregel

In de BOvi is het huidige perspectief voor de lange termijn zeespiegelstijging opgenomen. Dit betekent dat dijkversterking noodzakelijk blijft om het achterland te kunnen blijven beschermen. Verder zien we een ontwikkeling richting dijklandschappen, een ruimtelijke zone waarin meerdere belangen worden gecombineerd. Hiervoor is het noodzakelijk dat we ruimte reserveren rondom de huidige dijken.

Initiatieven worden vanuit vergunningverlening beoordeelt en volgens de uitgangspunten voor de waterveiligheid.

Voortgang maatregel

Wat heeft het gekost?

bedragen x € 1.000

Primaire Keringen	Jaarrekening 2022	Gewijzigde begroting	Oorspronkelijke begroting	Vershil Gewijzigde begroting - Jaarrekening 2022
	12.678	12.985	14.091	308
Eindtotaal	12.678	12.985	14.091	308

Toelichting op Wat heeft het gekost?

Lagere Consultancykosten/ kosten derden € 100.000 voordelig (incidenteel)

Meer werkzaamheden konden door eigen personeel worden ingevuld en enkele activiteiten zijn later in het jaar opgestart waarmee de kosten in 2022 lager uitvallen.

Lagere kosten onderhoud € 100.000 voordelig (incidenteel)

De distelbestrijding kon door krapte op de arbeidsmarkt niet met volledige bezetting worden uitgevoerd. Dit heeft door de droogte niet geleid tot ongewenste effecten op de grasmatten. Daarnaast was er aan de verharde glooiing op de keringen minder herstelwerk nodig dan gemiddeld.

Verschuiving over opgaven € 100.000 voordelig (incidenteel)

Bij het opstellen van de begroting worden de personeelskosten zo goed mogelijk verdeeld over de opgaven en programma's. Gedurende het jaar wordt deze inschatting bijgesteld. Binnen de opgave primaire keringen leidt dat in 2022 tot een verschuiving van € 100.000. De netto personeelslasten wijzigen overigens niet; het gaat om een verschuiving.

Investerings

*bedragen x €
1.000*

	Begroting kredieten per opgave 2022	Verstrekkings 2022	Vershil
Primaire Keringen	€ 5.600	€ 8.850	-/- € 3.250

Toelichting op Investerings

HWBP-Activeerbare bijdrage landelijk programma 2022

Op 12 juli 2022 heeft het algemeen bestuur via de Kaderbrief 2023-2027 goedkeuring gegeven de solidariteitsbijdrage voor het landelijke HWBP programma met € 300.000 te verhogen. De uitvoering van projecten – landelijk gezien - vertraagd om verschillende redenen, daarom een aanpassing.

Noorderhavendam

Op 31 mei 2022 heeft het algemeen bestuur een krediet verstrekt van € 2.950.000 voor het herstel van de Noorderhavendam. Op het moment dat de kredietaanvraag voor de aanpak van de Noorderhavendam in het algemeen bestuur werd behandeld, was er nog geen helderheid ten aanzien van de subsidiabiliteit van de werkzaamheden.

Inmiddels is de beschikking van het HWBP ontvangen waarbij 90% van de raming van de herstelkosten die is opgenomen in het plan van aanpak subsidiabel is. Het subsidiebedrag zal worden meegenomen worden in de subsidieaanvraag voor de realisatiefase van het traject Zurich-Koehool. We moeten dan wel aantonen dat de havendam een positieve bijdrage levert aan de waterveiligheid van het traject Zurich-Koehool en de veiligheidsopgave van het voorkeursalternatief (VKA) door de herstelmaatregelen verminderd wordt. Tot die tijd financiert ons waterschap voor.

Het werk is vanwege de urgentie inmiddels uitgevoerd en afgerond voor de start van het stormseizoen 2022/2023. De uitvoering is goedkoper gerealiseerd dan de 90% te ontvangen bijdragen. Hierdoor kan er een bedrag van € 75.000 worden gedoteerd aan de bestemmingsreserve HWBP bij de jaarrekening 2023.

Afronden van de verkenningsfase Koehool-Lauwersmeer

In mei 2022 kon de verkenning van Koehool - Lauwersmeer formeel financieel worden afgerekend. Ten opzichte van de ontvangen 90% subsidie zijn de werkelijke kosten lager. Dit komt omdat we minder advieskosten hebben gemaakt dan geraamd en omdat er in deze fase geen beroep is gedaan op de beschikte risicoreservering. Zoals al gemeld bij de Voortgangsrapportage II 2022 zal er een bedrag van € 676.000 worden gedoteerd aan de bestemmingsreserve HWBP.

Verloop kredietreserve

In het algemeen bestuur van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkredieten die op basis van de eindwerkinschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjarenbegroting. Het vormen van deze kredietreserve kan ook gezien worden als een beheersmaatregel om risico's binnen de HWBP projecten in financiële zin te mitigeren. Het algemeen bestuur wordt middels de reguliere voortgangsrapportage geïnformeerd over het verloop van de kredietreserve HWBP.

Project	Projectnaam	Fase	AB-besluit	Bedrag
OW.11502	Koehool-Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	€ 950.000
OW.11103	Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	€ 1.500.000

OW.11502	Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-/- € 535.000
OW.11103	Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Verkenningfase	21-12-2021	-/- € 490.000
OW.1160	Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-05-2022	€ 160.000
Saldo kredietreserve per 31-12-2022				€ 1.585.000